

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

II. Vtrum possibile sit infinitu[m] actu, siue secundu[m] multitudine[m] & numeru[m]; siue secundu[m] magnitudine[m] & extensione[m] aut etia[m] intensionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

quasi respectivam, siue secundum quid, siue in recipiendo, siue in actuando, vel agendo, ut declarat S. Thomas cit. art. 2. ubi ait: *Lignum v. g. est finitum secundum suam formam; sed tamen est infinitum secundum quid, in quantum est in potentia ad figuras infinitas*, &c. Item; *Si sint*, inquit, *aliquæ forma creata, non recepta in materia, sed per se subsistentes, ut quidam de Angelis opinantur, erunt quidem infinite secundum quid in quantum huiusmodi formæ non terminantur, nec contrahuntur per aliquam materiam*, &c. *sed non infinite simpliciter*. Ita qualibet natura superior respectu inferiorum, dici potest infinita, seu infinite præstantior, quia licet inferiores perficiantur, aut multiplicentur in infinitum, nunquam tamen possunt ad præstantiam superioris naturæ pertingere. Sed de hac infinitate non est quæstio.

DVBIVM II.

Vtrum possibile sit infinitum actu, siue secundum multitudinem, & numerum, siue secundum multitudinem, extensionem, aut etiam intensiorem.

S. Thomas 1. p. q. 7. a. 3. & 4.

Non est quidem hæc quæstio Theologica, sed philosophica, & ex principiis philosophicis dijudicanda: sed quia tamen S. Thomas eam hoc loco ex instituto pertractat, ac simul ab eius resolutione multa passim etiam in Theologia dependent, operæ pretium iudicavi, eam breviter discutere. Sicuti autem in præcedenti dubitatione non erat quæstio de infinito in certo genere, sed de infinito simpliciter in essendo, siue secundum communissimam rationem entis; ita hoc loco non est quæstio, nisi de infinito in certo genere, quod tamen non sit solum infinitum quasi respectivè, siue secundum quid in eo genere, prout in fine præcedentis dubij dictum, sed quod absolute sit infinitum.

Suppono autem infinitum absolute, in vnoquoque genere esse, quod in eodem genere termino caret; ac proinde secundum multitudinem infinitum est, quod nullo numero seu multitudine finitur ac terminatur. Notionem autem infiniti in quantitate continuæ, seu magnitudinis, non existimo formaliter esse desumendam ex multitudine partium; tum quia ea formaliter est ratio multitudinis; non magnitudinis; tum quia, cum controversum sit, an & qua ratione magnitudo partes habeat, melius in notione nominis ab ea controversia abstrahitur. Rectius ergo & planius infinitum in magnitudine dicitur, absolute quidem & secundum omnem dimensionem, quod nullo termino magnitudinis secundum ullam dimensionem clauditur. Quo modo

etiam Aristoteles lib. 3. physic. cap. 1. tex. 43. ait, quod infinitum est absque vilo termino extensum esse, & corpus infinitum omni ex parte in immensum esse extensum.

Infinitum hoc in vtroque genere quantitatis, aliud est infinitum actu, aliud infinitum potentia. Infinitum actu, de quo solo præfens movetur quæstio, est, cum eiusmodi multitudo, aut magnitudo actu simultota est; ita ut tam multitudinis partes illæ innumeræ actu sint omnes, non tantum materialiter ac per modum vnius, sed etiam formaliter ut multæ, ac inter se distinctæ; quam magnitudo illa nullo incremento ac nova adiectione egeat, qua interminabilis illa extensio compleatur, aut actu constituatur. Sicut etiam contrario sensu Vasquez hic disput. 26. cap. 1. dicit; infinitum in potentia, dici illud, ex quo, si id tantum accipitur, quod actu existit, finitum quidem est, & terminum habet; si verò respiciantur ea, quæ adhuc ei possunt adiungi, infinitum est, iuxta Aristotelem 3. physic. cap. 6. text. 57. Vbi simul etiam consulto abstinco à ratione infiniti successivi; quod cum suas partes omnes actu non habeat, non potest propriè dici infinitum actu; licet ob aliam fortassis causam impossibile sit, ut nunquam præterierit, ut suo loco Deo volente videbimus. Solum ergo de infinito actu entis permanentis hoc loco quæstio est; eaque procedit non tantum de potentia DEI ordinaria, sed etiam absoluta.

In hac autem quæstione generatim duæ sunt Authorum sententiæ. Prima est, quæ admittit eiusmodi infinitum actu tam in magnitudine, quam in multitudine esse possibile. Ita Arminensis in 1. dist. 43. quæst. 4. Bassolis quæst. vnica art. 2. Petrus de Alliaco disput. 42. quæst. 13. art. 3. Mayron in 1. dist. 43. Bacon in 2. d. 1. quæst. 6. Maior & Almain in 3. dist. 13. quæst. vnic. Argentina in 2. dist. 1. quæst. 2. art. 4. & probabilem censet Gabriel in 2. dist. 1. quæst. 3. Ockam verò saltem in multitudine rerum spiritualium; sicut & Avicenna & Algazel, quos refert S. Thomas hic art. 4. in quovis genere, multitudinis per se non ordinatæ, infinitum actu esse possibile admittunt. Cum prioribus Authoribus sentit Vasquez hic d. 26. cap. 2. & 3.

Secunda sententia negat, eiusmodi infinitum actu siue in magnitudine, siue in multitudine, esse possibile. Ita S. Thomas hic quæst. 7. art. 3. & 4. & quodlib. 9. art. 1. & quodlib. 12. art. 2. Bonaventura in 1. dist. 43. artic. 1. quæst. 3. Richardus quæst. 1. & 6. Durandus quæst. 2. Scotus in 2. dist. 1. quæst. 3. Marsilius in 1. quæst. 42. art. 3. Capreolus & Hispalensis in 1. dist. 43. quæst. 1. Bargius in 1. dist. 8. quæst. 2. Aureolus in 1. dist. 44. quæst. 1. art. 1. 2. & 3. Ferrarientis 1. cont. gent. cap. 81. Caietanus, & Thomistæ omnes hic q. 7. a. 3. & 4. Albertin⁹ tom. 2. de prædic. quant. d. 4. q. 4. 5. & 6. Gregorius de Valentia q. 7. punc. 3. Equibus Aureolus, Gregorius de Valentia, & Thomistæ communiter, idem etiam aperte sentiunt de infinito secundum intensiorem; tametsi aliter sentiat Albertinus.

Eiusdem

Eiusdem sententiæ, teste Gregorio de Valentia, sunt omnes ferre Peripaterici cum Aristotele 3. Phisic. c. 8. & lib. 1. de cœlo c. 6. quidquid hic alias de eternitate mundi dixerit; qui licet expresse non negauerit infinitum actu esse possibile, per Dei potentiam absolutam, satis tamen indicat, id simpliciter esse impossibile, vt recte Aureolus l. c. Gregorius de Valentia ibidem, & Albertinus q. 3. Et quamuis Vasquez cit. disp. 26. c. 2. nu. 9. dicat, Aristotelem ideo præsertim docuisse, infinitum esse non posse, quod existimaret, hanc rerum vniuersitatem non voluntate Dei, sed necessario ita ab æterno extitisse; ex quo etiam probat, aliud vniuersum esse non posse: tamẽ ex hoc ipso sequitur, Aristotelem sensisse, infinitum actu simpliciter esse impossibile; cum iuxta hanc explicationem Aristotelis, præter hoc ipsum vniuersum; simpliciter impossibile censuerit existere aliud vniuersum.

Nec obstat; quod Aristoteles mundum posuit ab æterno; ex quo sequi videtur infinitus numerus animarum: quia Aristoteles etsi negauerit, transmigratiõnem animarum Pythagoricam, nimirum de corpore humano in corpus bruti; non tamen aperte negauit transmigratiõnem Platonicam, de corpore humano in aliud corpus humanum, vt recte Albertinus cit. q. 3.

Atque hæc ipsa etiam sententia negatiua mihi semper visa est longe verior. Primo propter auctoritatem; quia est multo communior, & plurif, & grauior Philosophorum ac Theologorum; & quibus si Nominales excipias, cæteri prope omnes, quamuis alioqui scholis integris diuersi, in eandem conspirant, vt dictum.

Secundo, est multo planior & solidior ad multa declaranda, quæ in Theologia passim occurrunt. I. Nam si infinitum actu secundum multitudinem & magnitudinem est possibile, nulla ratio est, cur non etiam sit possibilis gratia & charitas infinita secundum intensiõnem; id enim necessario sequitur ex doctrina S. Thomæ 2. 2. q. 24. a. 7. asserentis, charitatem secundum se, nullum habere terminum intensiõnis, sed quantum est per se & ex se; posse intendi in infinitum: hoc vero posito, nulla plane potest assignari ratio, cur Christus Dominus secundum humanam naturam, non habuerit gratiam infinite intensam: decebat enim vel maxime, naturam infinitam verbi, & vniõnis hypostaticæ dignitate donatæ, infinita etiam munera & ornamenta gratiæ adijci: hoc verolice admittant Maior in 3. dist. 13. q. 9. & fuse Almain q. 1. est tamen contra communem.

II. Iuxta oppositam sententiã, nulla potest sufficiens reddi ratio, cur cum Christi merita secundum rationem valoris moralis fuerint infinita simpliciter, non fuerit à Deo illis destinatum æquiualens præmium, itidem infinitum simpliciter, v. g. redemptionis infinitorum hominum.

III. Si gratia sanctificans infinite intensa possibilis est, vix potest reddi ratio, cur non potius homo purus expers peccati, cum infinita eiusmodi gratia, ad satisfaciendum pro peccatis hominum fuerit missus; præsertim cum iuxta com-

muniorem & veriorem sententiã Doctorum, peccati malitia non sit simpliciter infinita.

IV. Non facile est explicatu, cur pœna sensus in inferno; non potius secundum intensiõnem, quam extensiõnem infinita fuerit à Deo decreta; præsertim cum id & diuinæ bonitati, & bono vniuersali creaturarum, & demerito ipsius peccati, quod nullam continet meritum infinitam secundum intensiõnem, fuisset conuenientius.

V. Eneruantur multæ rationes, quæ vel ad existentiã Dei, vel ad inceptiõnem mundi comprobandam, ab infiniti impossibilitate, passim à grauissimis Doctoribus petitiã adferuntur.

VI. Eo deuenitur, vt tantam multitudinem rerum à Deo, in omni genere Entium possibiliũ, affirmetur effici, ac re ipsa effectam dari posse, vt Deus nihil amplius producere possit, vt videre est apud Vasquez cit. c. 3.

VII. Sequitur ex opposita sententiã, æternitatem & immensitatem Dei, rerum creatarum, duratione & magnitudine adæquari quodammodo posse; ita vt nec Deus, sua potentia excedat, creaturas; nec duratione re ipsa antecedit creaturas.

VIII. Si possibile est eiusmodi infinitum actu, cur quæso Deus ad demonstrandam magis suam sapientiam & potentiam, non produxit mundum infinitum? cur æternitate rota ante productum mundum ab opere quieuit? Hæc & similia plura, quæ iuxta nostram sententiã facilem & planam habent explicationem, consulendo etiam ipsum per se solum lumen rationis naturalis, iuxta aduersam sententiã difficillimam habent solutionem. Vt hic etiam prope dici possit, quod in simili genere scripsit Guilielmus Parisiensis antiquus & grauis Theologus tract. de fide c. 2. *Ponere infinita huiusmodi, esse destruere credulitatem eorum, quæ sunt fundamentum religionis, & propter hoc religionem infundabilem facere; quare & in edificabilem &c.*

Sed & tertio eadem sententiã optimis rationibus, meo quidem iudicio euidenter comprobatur; ego tres solum adferam, easque directe primum applicabo ad euertendum infinitum actu secundum multitudinem. Prima est hæc: si enim possibile esset eiusmodi infinitum, tum id vel esset vnum tantum infinitum secundum multitudinem, vel multa: neutrum dici potest. Ergo &c. Maior patet, quia vnum, vel multa talia, passio est communissima entis cuiusque, quod tale ens dicitur; eaque inter se (virtute saltem) contradictorie opponuntur. Si enim aliquid est tale ens, aut est diuisum in plura talia; aut non est diuisum in plura talia; si primum; Ens illud erit multa talia: Si secundum, erit solummodo vnum tale.

Minor probatur; vnum enim tantum esse non posse, ita demonstratur. Si enim datum illud infinitum, esset vnum tantum infinitum secundum multitudinem, tum esset infinitum, seu infinita multitudo vnitatum tantum, nõ autem binariorum, aut ternariorum, aliorumue maiorum numerorum, &c. sed consequens est impossibile. Ergo & antecedens. Maior huius syllogismi patet.

Quia sola multitudo infinita vnitatum, est vnum tantum infinitum: omnis autem multitudo infinita binariorum, aut ternariorum, est duplicata vel triplicata multitudo infinita vnitatum; adeoque hoc ipso iam non est vna tantum multitudo infinita, sed duplex vel triplex; sicut sola decas vnitatum, est vna decas; binariorum vero aut ternariorum decas, est duplicata, vel triplicata decas, adeoque simpliciter non vna, sed plures decades.

7 Minor huius eiusdem syllogismi, nimirum impossibile esse, vt detur infinitum actu secundum multitudinem, quod sit infinitum, seu infinita multitudo vnitatum tantum, non etiam binariorum aut ternariorum, euidenter quoque probatur; quia si infinitum hoc non est etiam infinita multitudo binariorum & ternariorum, continens videlicet infinitos binarios & ternarios, tum continebit binarios sicut ternarios solū finitos; seu, quod idem est, finitam tantum multitudinem binariorum vel ternariorum; quia inter finitam & infinitam multitudinem ternariorum (posita ternariorum multitudine) non datur medium: at vero impossibile est, infinitum vllum secundum multitudinem continere solum finitam multitudinem binariorum vel ternariorum, aut etiam cuiuscunque numeri finiti possibilis, aut imaginabilis; quia nulla finita multitudo numerorum potest constituere vllum infinitum secundum multitudinem. Ergo impossibile est, vt detur vllum infinitum secundum multitudinem, quod sit infinitum, seu infinita multitudo vnitatum tantum, non etiam binariorum aut ternariorum, seu cuiuscunque numeri finiti possibilis.

8 Sed nec positum illud infinitum secundum multitudinem, posse esse multa infinita secundum multitudinem, quæ in primo syllogismo erat altera pars minoris probandæ, ex priori parte, atque ex dictis euidenter idem deducitur. Quia omnia multa talia constant ex pluribus vnitatibus: ergo etiam multa infinita secundum multitudinem constare debent ex multis vnitatibus infinitorum secundum multitudinem, adeoque ex pluribus infinitis secundum multitudinem: atqui iam antea probatum est, impossibile esse, vt detur infinitum secundum multitudinem vnum tantum, prout nimirum vnum contra multa distinguitur: Ergo etiam impossibile est infinitum illud secundum multitudinem, esse multa infinita secundum multitudinem. Atque hoc argumentum mihi semper visum est euidenter & magni roboris; neque etiamnum video, quid ad illud solide possit responderi.

9 Altera ratio est hæc. Illa multitudo est impossibilis, etiam secundum absolutam Dei potentiam, cuius pars necessario esse aut cogitari debet æqualis suo toti; sed in multitudine actu infinita, pars aliqua necessario esse aut cogitari debet æqualis suo toti: Ergo impossibilis est talis multitudo actu infinita, etiam secundum absolutam Dei potentiam. Maior propositio patet; quia implicat contradictionem, vt in vlla multitudine rerum pars æquet suum totum; quia totum continet partem, & aliquid supra partem, in

quocunque genere quantitatis, vt supponit etiam Euclides lib. I. Elementorum.

Minor propositio probatur: Sit enim multitudo aliqua actu infinita, tum hæc necessario continet infinitam multitudinem vnitatum, binariorum, ternariorum, decadam, centenariorum, millenariorum, & cuiusvis numeri finiti, vt etiam in præcedenti demonstratione offensum. Hoc posito, ita argumentor. In hoc infinito secundum multitudinem, infinita vnitatum multitudo est veluti pars quadam respectu infinitæ multitudinis decadam; & eadem tamen infinita multitudo vnitatum, est æqualis infinitæ multitudini decadam: Ergo necessario in hoc infinito secundum multitudinem, pars est æqualis suo toti. Eademque est ratio cuiuslibet alterius infinitæ multitudinis actu.

10 Maior propositio huius syllogismi patet; quia sicut se habet vnitates ad vnam decadem, & mille vnitates ad mille decades; ita infinitæ vnitates, ad infinitas decades; pari enim proportionem decas quælibet cuiusvis multitudinis & numeri nouem partibus vnitatem eiusdem ordinis excedit, vt patet: aut vero vnitates se habent ad vnam decadem veluti pars ad totum, adeoque est pars decadis, vt patet: Ergo etiam infinita multitudo vnitatum, est veluti pars quadam infinitæ multitudinis decadam.

Minor propositio eiusdem syllogismi, nimirum eandem multitudinem infinitam vnitatum esse æqualem infinitæ multitudini decadam, probatur. Quia eadem infinita multitudo vnitatum est, & continet etiam in se infinitam multitudinem decadam: Ergo est æqualis infinitæ illi multitudini decadam, cuius est pars. Consequentia patet. Quia infinita multitudo decadam ad aliam infinitam multitudinem decadam, habet se sicut vna decas ad vnam decadem, & decem decades ad alias decem; & ita de quavis multitudine decadis, ad similem multitudinem decadis comparata, loquendo: in quibus vtique vnum extremum alteri comparatum est æquale.

11 Antecedens huius argumenti probatur ex dictis præcedenti demonstratione. Quia impossibile est, vt infinitum vnitatum non sit etiam infinitum binariorum, ternariorum, & cuiusvis numeri assignabilis.

Qua de causa etiam non valet obiectio; etiam si quidem infinita multitudo vnitatum sit, & contineat infinitam multitudinem decadam, tamen diuersam esse rationem infinitæ multitudinis decadam, cuius infinitas illa vnitatum pars fuit designata, ab ea infinita multitudine decadam, quæ in ipsa infinitate vnitatum continetur; illam enim semper adhuc nouem partibus excedere, & maiorem esse ista: nam ego continuo illas ipsas nouem partes accipio, & euidenter conuincor, etiam in hac infinita multitudine vnitatum (quæ in altera illa infinita multitudine decadam veluti pars continebatur) contineri debere: quia est infinita multitudo cuiuscunque numeri assignabilis seu cogitabilis; ac proinde etiam si, non dico decies, sed decies millies, & millies millies, & quidquid demum adhuc numeri cogitari potest, decadem multiplices, nihilominus

tamen

tamen infinita illa multitudo vnitatum, vt continet infinitam multitudinem decadam, ita pariter etiam continebit infinitam multitudinem, quamuis millies, & millies millies multiplicatarum decadam; alias enim eo ipso iam non esset infinita multitudo nec decadam, nec vnitatum.

12 Idem argumentum apertius declaratur hac hypothesi facta, quam opposita sententia non potest negare esse possibilem. Ponamus igitur infinitam multitudinem hominum esse productam; quorum singuli duobus oculis fuerint predicti, vt consuetus naturæ cursus postulat. Tum in hac infinita multitudo tam oculorum, quam hominum, vtiq; multitudo oculorum erit dupla ad multitudinem hominum; quandoquidem cum singuli homines habeant duos oculos, necessario illa multitudo infinita oculorum contineat multitudinem hominum conduplicatam: hinc sequitur eam multitudinem hominum habere se ad multitudinem oculorum, veluti vnum ad duo, adeoque veluti partem ad totum; & nihilominus tamen multitudo infinita hominum, quia est & continet etiam infinitam multitudinem binariorum, vt dictum, non potest non esse æqualis infinitæ multitudini oculorum; quæ & ipsa alia non est infinitas, quam infinitas binariorum, ex hypothesi.

13 His addo tertiam hanc rationem. De ratione actu infiniti secundum multitudinem est, vt actu & formaliter contineat omnem multitudinem formaliter possibilem in ea multitudo infinita; sed impossibile est, vt detur eiusmodi infinitum actu secundum multitudinem, de cuius ratione sit, in se actu & formaliter continere omnem multitudinem formaliter possibilem in ea multitudo infinita. Ergo impossibile est dari infinitum actu secundum multitudinem, seu multitudinem actu infinitam.

14 Maior propositio probatur primo ex notione infiniti actu, quæ significat aliquid secundum se totum actu existens, quod in eo genere, quo infinitum est, nullo termino clauditur & finitur; atqui si multitudo quæpiam non actu contineret omnem multitudinem possibilem in eadem multitudo, iam hoc ipso in suomet genere multitudinis clauderetur & finiretur aliquo termino; vt potest non continens formaliter omnem perfectionem formaliter possibilem in eodem genere: Ergo de ratione actu infiniti secundum multitudinem est, vt actu & formaliter contineat omnem multitudinem formaliter possibilem in ea multitudo.

Secundo probatur eadem maior à simili. Sicut enim se habet infinitum actu secundum essentiam, siue secundum communissimam rationem Entis, ad omnem omnino perfectionem Entis; ita se habet infinitum actu in certo genere, puta secundum multitudinem, ad ipsam multitudinem Entis; nulla enim ratio disparitatis potest assignari: sed de ratione infiniti actu secundum essentiam est, vt actu & formaliter contineat omnes perfectiones, quæ

sunt possibilem formaliter in tali Ente, nimirum perfectissimo & simpliciter infinito secundum essentiam; vt patet ex dubio præced. & supra quest. 2. dub. 2. Ergo etiam de ratione actu infiniti secundum multitudinem est, vt actu & formaliter contineat omnem multitudinem formaliter possibilem in ea multitudo.

Minor propositio superioris syllogismi probatur. Quia si quod esset tale infinitum actu secundum multitudinem, de cuius ratione esset, actu continere omnem multitudinem possibilem in eo genere multitudinis, v. g. hominum; tunc non solum etiam de potentia Dei absoluta, nullus hominum præterea eidem multitudini noua productione adijci posset; quod aduersarij facile concedent; sed & simul vel vnico homine, aut binario hominum ex ea multitudo subtracto, ea statim hoc ipso desineret esse actu infinita; eo vero binario denuo per nouam productionem diuinam adiecto, rursus redderetur actu infinita; quandoquidem & facta illa subtractione, non amplius contineret totam multitudinem possibilem, & reparata subtractione, denuo haberet ex hypothesi: sed vtrumque aperte est impossibile, manifestamque inuoluit contradictionem; subtractio enim finiti numerab infiniti, non potest tollere infinitum; nec etiam additio numeri finiti ad finitum, potest facere ex finito infinitum: quandoquidem ex duobus numeris finitis non potest fieri infinitum, vt patet: Ergo impossibile est dari infinitum actu secundum multitudinem, de cuius ratione sit; actu continere omnem multitudinem possibilem in eo genere multitudinis. Et vero procedit hæc ratio, etiamsi dicatur, satis esse, vt infinita multitudo actu contineat omnem multitudinem possibilem in eo genere multitudinis, v. g. omnes numeros secundum speciem: quia nihilominus subtracta vnitate, aut binario, mutatur numerus ac species numeri. Omitto plura.

15 Quemadmodum vero demonstrationes Arithmetice possunt accommodari etiam ad magnitudines, seu quantitatem continuam, ita etiam hæc ipsæ demonstrationes, quas contra infinitum actu secundum multitudinem produximus, facile etiam ad refellendum infinitum actu secundum magnitudinem accommodari possunt. Prima quidem in hunc modum. Detur enim qualibet eiusmodi magnitudo infinita actu, tum vtiq; fatendum erit, eam continere infinitam multitudinem cuiuslibet mensuræ seu magnitudinis finitæ, v. g. infinitam multitudinem pedum, quia ex multitudo finitæ pedum, aut vllius magnitudinis finitæ non potest constitui infinitum, vt patet. Tum ita argumentando progredior. Aut ea multitudo infinita pedum erit vna tantum, vel plures: neutrum potest dici: non vna tantum; quia continet infinitos etiam binarios, ternarios &c. pedum. Nec plures; quia omnia plura talia constant ex vnitate pluribus talium;

cum

cum ergo impossibile sit, dari multitudinem infinitam pedum vnam tantum, seu quæ sit infinitas vnitatum pedum tantum, non etiam binariorum, vel ternariorum &c. sequitur, impossibile esse talem magnitudinem constantem ex pluribus infinitatibus, seu multitudinibus infinitis pedum: Ergo simpliciter impossibile est, dari magnitudinem actu infinitam; seu infinitum actu secundum magnitudinem.

Secunda ratio hoc modo accommodabitur ad infinitum actu secundum magnitudinem; supposito primo syllogismo, qui communis est. Sit enim magnitudo aliqua actu infinita, tum hæc necessario continebit infinitas vnitates, binarios, ternarios, decades, centenarios, millenarios pedum, vt antea dictum. Hoc posito; cum infinitæ vnitates pedum se habeant, ad infinitas decades pedum sicuti pars ad totum; & nihilominus tamen eadem infinitæ vnitates pedum, necessario sint etiam infinitæ decades pedum, vt antea dictum, euidenter sequitur, in eiusmodi magnitudine partem esse æqualem toti, vt pluribus in eodem argumento secundo superius diximus.

Tertia ratio itidem ad idem institutum facile accommodatur. Quia de ratione infiniti actu secundum magnitudinem est, vt actu ac formaliter contineat omnem magnitudinem formaliter possibilem in eo genere magnitudinis, vt antea in simili probatum est: atqui impossibile est, dari tale infinitum secundum magnitudinem, de cuius ratione sit, actu ac formaliter continere omnem magnitudinem formaliter possibilem in eo genere magnitudinis; quia tunc sublata solummodo magnitudine vnus v. g. pedis, iam desineret esse infinita magnitudo; adiecta vero rursus magnitudine eiusdem pedis, iam efficeretur iterum infinita magnitudo: quorum vtrumque tamen est impossibile; quandoquidem ex duabus magnitudinibus finitis, non potest fieri magnitudo infinita, vt dictum.

Sequæ & eadem rationes omnes, pariter etiam contra infinitum actu secundum intensionem, facile applicari possunt. Prima quidem hoc modo. Detur enim quælibet eiusmodi qualitas actu infinita secundum intensionem; tum vtique fatendum erit (supposita communi philosophia) eam continere infinitam multitudinem non solum graduum simplicium, sed etiam duplicatorum, triplicatorum &c. quia si duplicatos, aut triplicatos gradus solum finities contineret, iam non posset in qualitate illa esse infinitas graduum; adeoque nec ipsa esset infinita secundum intensionem. Hoc posito; aut ea multitudo infinita graduum erit vna tantum, aut plures: non vna tantum; quia est infinitas graduum multiplicatorum, vt duplicatorum & triplicatorum &c. vt dictum: nec plures; quia vbi non est vna tantum infinitas graduum, nõ possunt etiam esse plures infinitates graduum; quandoquidem omnis multitudo constat ex

vnitatibus: Ergo simpliciter est impossibile, esse vllam multitudinem graduum intensionis actu infinitam, siue qualitatem infinite intensionem.

Secunda ratio contra infinitatem intensionis ita explicatur; supposito primo syllogismo, qui communis est. Sit enim qualitas aliqua infinitum intensa, tum hæc necessario continebit infinitas vnitates, binarios, ternarios, decades, centenarios, millenarios graduum, vt antea dictum. Hoc posito, cum infinitæ vnitates graduum ad infinitas decades graduum se habeant velut pars ad totum, & nihilominus tamen eadem infinitæ vnitates graduum, necessario sint etiam infinitæ decades graduum, vt antea dictum, manifeste sequitur, in eiusmodi qualitate infinite intensa, siue in multitudine illa infinita graduum, partem esse æqualem toti, vt superius est declaratum.

Tertia ratio ita ad intensionem accommodatur. Quia de ratione infiniti actu secundum intensionem est, vt actu ac formaliter contineat omnem intensionem graduum formaliter possibilem in eo genere intensionis, vt antea in simili dictum: sed est impossibile, vt detur tale infinitum: tunc enim sublato quolibet minimo gradu, aut certe finito numero graduum, desineret esse infinitum; eo vero denuo reparato, rursus constitueretur infinitum: quorum vtrumque est impossibile; quandoquidem ex duabus intensionibus finitis, non potest fieri intensio infinita, vt antea in simili dictum.

Cæterum contra hanc doctrinam, & demonstrationes, quæ pro ea adferri solent, tria potissimum obijciuntur; quæ paucis ac breuiter dissoluenda sunt. Primum est; quod rationes eiusmodi applicari etiam possunt contra infinitum in potentia, cogitationum v. g. in omnem æternitatem futurarum; quæ in infinitum tamen constat non esse impossibile, vt patet etiam apud Aristotelem 3. physic. cap. 6. Ergo cum contra hoc nihil probent, nihil etiam concludent contra possibilitatem infiniti actu. Respondeo distinguendo antecedens; procedunt enim quidem contra infinitum in potentia, ita vt probent, eiusmodi infinitum in potentia nunquam posse fieri infinitum actu, v. g. vt cogitationes in omnem æternitatem futura, actu simul existant in rerum natura: at non procedunt tamen contra infinitum in potentia, ita vt probent, illud ipsum in suo genere impossibile esse; quia non est absurdum, nec impossibile, vt detur aliqua multitudo actu finita, ad quam semper quidem in infinitum fieri possit accessio partium; sed solummodo vt infinita illæ partes omnes actu existant; sicut enim implicatio contradictionis respectu alicuius totius, v. g. Hircocerui, recte quidem probat, totum illud simul existere nunquam posse; at vero nunquam probat, partes illius totius, v. g. Hircocæ & Ceruum per se aut successive existere non posse; ita etiam implicatio con-

traditionis respectu in finiti, velut cuiusdam Totius, probat quidem totum illud secundum omnes suas partes simul actu existere non posse; at vero non probat, partes etiam ipsas per se & successiue, infinita quadam progressionem, existere non posse; et si, quia implicat dari infinitum actu, implicet itidem contradictionem, eiusmodi partes omnes simul existere, tunc enim esset infinitum actu: cum iam actu quidem sit infinitum in potentia; sed infinitum actu nec sit quidem in potentia.

19 Secundo obijcit speciatim Vasquez disput. 63. cap. 2. hoc argumentum. In ea multitudine, quam Deus simul in conspectu habet, siue ea sit rerum possibilium, siue futurarum, nulla habita ratione aliarum, quæ illi multitudini addi possent, non possumus assignare primam & ultimam; ergo est actu infinita. Responderetur negando consequentiam; quia hæc non est ratio adequata. Infiniti actu, sed vt præterea partes eius omnes re ipsa existant, vt dictum. Nec obstat, quod actu, & simul, omnes ex cogitationes Deo obijciantur; quia à conditione seu modo ipsius Esse obiectiui ad conditionem seu modum Esse subiectiui aut formalis, non valet argumentatio, vt patet. Et vero magnum est discrimen inter productionem infiniti, & eius cognitionem. Productioni enim infiniti, cum sit actio externa DEI. non repugnat, aliquo modo esse imperfectam; ita nimirum vt per eam, infinitum ad actum, potentia adhuc permixtum, deducatur; imò ob ipsius infiniti repugnantiam, impossibile est, eiusmodi productionem finire, & ad completum omnino actum terminari; quo fit, vt semper aliqui superesse debeat potestati producentis, quod necdum sit productum: at cognitio infiniti cum sit actio immanens Dei, vndique completa & inuariabilis esse debet, adeoque actu tendere in omnia, in quæ potest, vt suo loco inferius dicitur.

Quod si dicas; Infinitum actu cognoscitur à DEO velut possibile; Ergo Infinitum actu est possibile. Respondeo distinguendo antecedens, id enim verum est, si vocula actu denominet verbum seu prædicatum, cognoscitur; at vero si denominet subiectum, nimirum Infinitum; falsum est: vnde negatur consequentia. Ad quem modum recte etiam ad hoc argumentum respondet Gregorius de Valentia loco cit. & fusc Albertinus tom. 1. princip. 4. q. 5. punc. 8. & tom. 2. de quant. disp. 5. quæst. 2.

Neque pro se merito Vasquez citatus allegat S. Thomam, Bonaventuram, Richardum, Caietanum, Ferrariensem; quasi Deo tribuant cognitionem futuræ multitudinis actu infinitæ: quandoquidem S. Thomas aliique citati expresse negant infinitum actu esse possibile; neque eam voculam vsquam addiderunt ad terminum infiniti; sed indefinite dixerunt, Deum cognoscere infinita, seu in-

finitum, nimirum in potentia, modo explicato.

20 Tertio multos torquet communis ratio & conditio cuiuslibet continui quanti permanentis: in quo re ipsa & actu infinita multitudo partium seu terminorum inesse videtur. Primo enim in quolibet continuo permanente (successiuum enim, quia partes suas actu existentes non habet, non facit ad propositum;) sunt infinita cuiusque generis indiuisibilia, nimirum puncta, lineæ, superficies. Secundo in vnoquoque eiusmodi continuo sunt infinite partes proportionales & communicantes. Tertio sunt etiam infinita partes æquales vnicertæ, non communicantes inter se. Nam in corpore quadrato, vel etiam columna aliqua, est linea spiralis, ab imo ad summum ascendens, continens infinitas lineas æquales, vt præter Conimbricenses lib. 6. Physic. cap. 2. quæst. 1. art. 3. fateatur etiam Suarez in Metaph. disputat. 40. sec. 5. num. 48. In quolibet itidem angulo retilineo, continentur infiniti anguli contingentia inter se non communicantes, & vni certo æquales, vt colligitur ex lib. 3. Euclidis propof. 16. Denique partes æquales continui non possunt vlllo numero finito definiri; quia quotcunque assignata fuerint, plures possunt assignari, si vnaquæque rursus in duas partes æquales diuidatur. Ergo infinitum actu non solum possibile est, sed etiam re ipsa datur.

21 Hoc argumento illi, qui admittunt tam indiuisibilia, quam partes constituentes, seu aliquotas, seu aliquantas, actu esse in continuo; & quidem etiam plures & distinctas, non quidem actu diuisionis realis; sed distinctionis entitatis; atque interim tamen negant Infinitum actu esse possibile; fateor admodum premuntur; & meo iudicio à difficultate argumenti extricare se non possunt. Aiunt enim, esse quidem multitudinem infinitam indiuisibilem, partiumque etiam diuisibilem in continuo, eamque multitudinem actu existere totam; non tamen esse Infinitum actu; quia omnia constituent quantitatem seu magnitudinem solum finitam; utpote quæ nihilominus seu puncto primo & ultimo, seu superficie extrema terminetur & finiatur: in multitudine vero non implicare contradictionem, multitudinem infinitam partium actu existentium, quando illæ non sunt actu diuisæ, sed per modum vnius constituunt vnum aliquod ens continuum. Omitto illos, qui dicunt, in multitudine non esse impossibile infinitum actu in entibus incompletis, vel etiam substantijs spiritalibus: qui argumentis superius propositis aperte refelluntur.

22 Ad priores vero quod attinet, licet earatione vtrunque defendatur, in permanenti continuo locum non habere infinitum actu secundum magnitudinem; non tamen video, quæ ratione defendi possit, non esse illuc infinitum actu secundum multitudinem; cum Authores isti fateantur, indiuisibilia omnia, vt i & partes communicantes, ac non communicantes

continui,

continui, actu esse in continuo; ac simul etiam esse actu non solum multas, sed etiam infinitas. Sic enim argumentor. Infinitum actu secundum multitudinem, est multitudo quædam nullo termino alicuius numeri definiti conclusa, cuius partes innumeræ actu omnes existunt, non tantum materialiter ac per modum vnius, sed etiam formaliter vt multæ sunt, ac inter se quacumq; demum ratione distinctæ; etiam si actu non sint separata ac diuisa: Ergo in vnoquoque continuo permanente datur actu infinitum secundum multitudinem. Et confirmatur argumentum. Quia adest actualis multitudo ac pluralitas partium actu existentium, & non finita; ergo infinita multitudo actualis partium simul existentium: Ergo infinitum actu.

23 Respondeo igitur ad argumentum aliter; & in hærendo, vt opinor, antiquæ Aristotelis Philosophiæ dico: in corpore quanto, seu in magnitudine, præter vnã fortè superficiem corpus ambientem, cætera indiuisibilia realiter ac physicè non esse, sed solum consideratione mathematica, vt rectè docuit inter alios Fonseca lib. 5. Metaph. cap. 13. quæst. 6. cuius sententiam etiam velut probabilissimam defendunt Conimbricenses lib. 6. Physic. cap. 2. quæst. 1. art. 4. Idem fuse prosequitur Albertinus tom. 2. de quant. disp. 3. quæst. 7. qui vterius etiam progressus, dicit superficiem illam pure terminatiuam, non esse positiuam & realè, quod docuit etiam Durandus.

Eodem modo respondeo: partes continui seu proportionales & communicantes, seu non communicantes, formaliter & actu non esse in continuo; ita nimirum, vt sint actu plures, & à parte rei distinctæ, sed solum in potentia, et si quidem ibi sint actu materialiter & secundum entitatem suam, quatenus idem materialiter sunt cum ipso toto continuo: quo fit vt in continuo non sit actualis vlla partium multitudo seu numerus, nec finitus, nec infinitus, nec indiuisibilem, nec partium componentium, siue communicantium, siue non communicantium, sed solum in potentia. Plura Albertinus cit. tom. 2. disp. 3. de quant. q. 6. Optime etiam Gregorius Nazianzenus orat. 2. de Theol. post med. ait: Euclidem de lineis tractare nusquam existantibus.

Et ratio est; quia ad pluralitatem entium requiritur diuisio siue determinatio eorundem, continuum autem homogeneum est vnum quoddam totum plane indiuisum & indeterminate, nec est vllum in eo à parte rei principium distinctionis actualis partium: Ergo nulla est in eo actualis distinctio seu pluralitas partium; adeoque nec actu & formaliter partes, vt pote quæ sine multitudine actuali esse non possunt; sed est vnum totum continuum vni forme; quod tamen & intellectu per designationem, vel etiam actuali diuisione & separatione diuidi potest in partes, & quidem in infinitum syncretemate; ita tamen, vt per rationem solum pluralitas partium secundum rationem; per actualè vero & realè diuisione actualis plura

litas partium constituatur. Accedit, quod si in continuo essent actu partes, tunc ille ipse vtrique essent, quæ post actualè separationè existunt: at hæc in ipso continuo actu non erant: quia non erant termini, quibus in ratione talis partis constituntur: non solum quia secundum eam, quam antea asseruimus sententiam, in ipsa profunditate magnitudinis nulla sunt indiuisibilia realia actu; sed quia secundum comunem etiã aliorum sententiam, diuisibilia terminantia primum per actualè diuisionem continui generantur: cum ante diuisionem, vnum & idem punctum esset principium vnius dimidiæ partis, & finis seu terminus alterius, vt perspicue docet Aristoteles lib. 8. Physic. text. 68. vbi docet, eum qui dimidium in continuo numerat siue distinguit, necessãrio numerare vnum punctum vt duo.

Dices, in ipso continuo, etiam ante omnem diuisionem, tota entitas realis partium iam antea erat; ita vt entitas vnius partis non esset entitas alterius, nec adeo pars vna esset altera: Ergo ante omnem designationem vel diuisionem, erat ibi aliqua pluralitas partium. Respondeo, negando consequentiam; quia ex negatione identitatis partium inter se, non rectè inferitur positiua positio & distinctio partium: sicut ex negatione identitatis hircocerui cum ceruo, non sequitur positiua positio & distinctio vtriusque extremi: propterea enim non erat identitas illarum partium, quia ipsæ partes illæ actu non erant.

Si dicas; ante omnem diuisionem in continuo, entitas vnius partis erat in continuo; & tamen re ipsa erat distincta realiter ab entitate alterius partis: Ergo erat pluralitas partium; ante omnem diuisionem. Respondeo distinguendo antecedens: erat enim ibi quidem ante diuisionem entitas vnius partis, vt & cæterarum omnium, in quas postea facta est diuisio, quasi materialiter, in quantum idem sunt cum continuo, absque vlla actuali multitudine & numero partium: sed non formaliter, in quantum erat entitas huius vel illius partis, quæ primum ex designatione vel diuisione enata fuit.

Eadem ratione dicendum est, multo minus in continuo actu esse illas figuras angulorum, triangulorum, circulorum spiralem, linearum &c. non magis, quam in celo actu & realiter sunt circuli illi cœlum describentes, & figuræ syderum, puta Zodiacus cum suis signis, linea eclipctica, æquinoctialis, Tropici &c. item figuræ Canis, Serpentis, Vrsi &c.

Atque hæc plane est doctrina Aristotelis in multis locis. Vt quando lib. 7. Physic. text. 37. ait: *Namque in toto nulla pars inest, nisi potestate: quanquam cum hic loqui videatur etiam de parte aliqua totius per aggregationem, vt est granum milij respectu modij; hic locus non ita conuincit.* Apertius lib. 8. Physic. text. 68. *In continuo autem, inquit, insunt quædam infinita dimidia, non actu, sed potestate; quod si actu fuerint, continuum non facient.* Et inferius ad Zenonis argumentum respondens, ait: *Quare ad interrogantem, si infinita aut in tempore, aut in longitudine*

entitatis

gitudine possint transiri, dicendum est, partim posse, partim non posse. Quæ enim actu sunt, non posse: quæ autem potestate; posse. Item lib. 3. Metaphys. cap. 5. vel 10. tex. 17. docet, superficiem esse in solido, sicut Mercurius in rudi lapide. Et ad hæc, inquit, eodem modo inest in solido qualibet figura. Quare si neque in lapide Mercurius est, nec in cubo dimidium cubi, ita ut determinatum sit, profecto nec superficies: nam si quæcunque esset, & ea profecto esset, quæ dimidium determinat. Eadem autem ratio est in linea, puncto, & unitate. Et lib. 5. Metaph. tex. 31. Continuum autem & finitum, cum unum quid constat ex pluribus, quæ insunt, maxime quidem potestate; fin minus actu. Et similia multa passim habet alibi, speciatim lib. de animal. motu c. 2. & lib. 3. de anim. c. 6. tex. 25.

Et confentit S. Augustinus lib. quant. anim. cap. 11. ubi docet, longitudinem sine latitudine in corpore non inueniri; sed sola mente cogitari. Et lib. 7. de genef. ad lit. cap. 21. ait, lineas, quæ per longum fecari non queunt, in corpore non posse inueniri.

Eandem sententiam Aristotelis, quoad partes continui, aperte tradunt Themistius, Simplicius, Aphrodisæus, Auerroes, alijque antiqui Aristotelis interpretes; imprimis S. Thomas in cit. tex. 37. Physic. ubi ait: Pars in toto non est in actu, sed in potentia, maxime in continuo. Sic enim aliquid est ens, sicut & unum: unum autem est, quod est in se indivisum, & ab alijs diuisum: pars autem, prout est in toto, non est diuisa actu, sed in potentia tantum. Vnde non est actu ens, neque una, sed in potentia tantum, &c. De qua re plura Conimbricenses loc. cit. Albertinus citata ca. quæst. 6. & 7. Qui recte etiam notant, quando Aristoteles in prædicamentis, & alibi subinde de punctis & lineis, tanquam de entibus postitiuis actu existentibus in rerum natura loquitur, id vel non ut ex proprio, sed aliorum sensu, ac veluti recepta suppositione, siue postulatione Mathematicorum, ut colligitur ex 8. Physic. tex. 14. vel secundum designationem rationis accipiendum esse. Cuius generis est illud, quod cap. 5. de quant. & lib. 5. Physic. cap. 3. tex. 26. ait; Continuum esse, cuius partes communi termino copulantur: hoc est, copulari cogitantur: cum fundamento in re, quod est ipsa actualis indiuisio partium. Manauit enim ea definitio ab antiquis Geometris, qui ad suas demonstrationes conficiendas, uti in corpore varias figuras linearum, planorum, atque etiam corporum; nonnunquam etiam lineas in infinitum protensas, quadam suppositione posuerunt; ita etiam indiuisibilia eiusmodi non realia & postitiua, sed imaginaria constituerunt.

Vnde etiam non placent illi, qui dicunt, partes quidem in continuo non esse actu separationis, esse tamen actu existentia: nusquam enim ita loquitur Aristoteles, & S. Thomas: & si essent ibi actu existentia, non potuissent illi absolute negare, esse ibi actu; quia quod-

libet est, vel non est actu, secundum actum, existentia; & qui dicit esse ibi actu existentia, quid aliud dicit, quam ibi habere actum existentia, adeoque actu existere? Aristoteles autem, & Sanctus Thomas negant, actu existere, nimirum secundum formalem rationem huius & illius partis; licet entitas eorundem existat, ut dictum; cuius rei rationem & iam antea assignauimus, & ipsemet Sanctus Thomas ibidem explicauit.

Obijcies. Si in continuo non sunt actu partes componentes continuum; ergo nos male superius; cum infinitum secundum magnitudinem & intensionem oppugnauerimus, in nostris rationibus assumpsimus, in eiusmodi continuo esse infinitam multitudinem pedum, siue graduum &c. ex qua denique infinitate, secundum multitudinem, deduximus etiam impossibilitatem infiniti, secundum magnitudinem, & intensionem.

Respondeo, nos vere supposuisse, in quolibet continuo secundum magnitudinem infinitam multitudinem pedum; & in infinito secundum intensionem, infinitam multitudinem graduum intensionis; non quæ re ipsa & actu esset in utroque continuo; sed potentia: ita tamen, ut secundum eam sententiam, quam oppugnabamus, plane in actum posset reduci. Ea enim sententia ponebat, actu infinitum secundum multitudinem & magnitudinem esse possibile; tum ergo nos recte assumpsimus in quolibet infinito secundum magnitudinem, potentia esse infinitam partium non communicantium multitudinem: quæ proinde in actum à Deo sine vlla difficultate utique posset reduci: item in quolibet infinito secundum intensionem potentia esse infinitam multitudinem partium seu graduum intensionis, itidem non communicantium: quæ proinde etiam à Deo in actum posset reduci. Quamuis enim Deus non possit, reducere in actum partes omnes, quæ in continuo potentia sunt communicantes & proportionales, potest tamen non communicantes determinatæ magnitudinis; & quidem etiam infinitas, si infinitum secundum multitudinem, contradictionem non implicet. Itaque nos solide processimus, argumentando ex hypothesi, quam aduersarij non negant, neque negare possunt: supponendo in quolibet infinito actu infinitam multitudinem partium non communicantium, quæ ex potentia in actum posset reduci, ut dictum.

Obijci etiam præterea possent infinita spatia extra cælum; ut & infinitus valor moralis operum Christi: quæ cum non sint entia successiua, nec successionem includant, non possunt non esse infinita actu in suo genere. Sed respondeo, spatia extra cælum non esse: ut dicitur dub. 4. adeoque esse non Ens; cuius nullæ sunt proprietates; quodque proinde nec infinitum est, nec finitum. Valor etiam operum Christi solum habet esse morale, non physicum: in quo etiam nulla est realis

multitudo aut infinitas; nec secundum numerum, nec secundum magnitudinem, aut intensiorem. Et licet in eo distingui possint ratione quidam quasi gradus Valoris; re ipsa tamen illis nulla est multitudo eiusmodi graduum. Cum igitur in hoc infinito non sit vlla actualis & realis multitudo vel magnitudo; non continet id vllam implicationem contradictionis, qualis in reali multitudine vel magnitudine actu infinita cernitur.

D V B I V M III.

An. & qua ratione Deus sit immensus, & ubiq. præsens; & an ex operatione Dei hoc colligatur.

S. Thom. 1. p. q. 8. aa. 4.

Triplex est quidem hæc quæstio, an & qua ratione Deus sit immensus; & an sit ubique præsens; & an ex operatione Dei hoc probetur. Sed quia quæstiones connexæ sunt, ad eas omnes sequentibus assertionibus respondebimus. Prius tamen notandum ex A. lenfi 1. part. quæst. 6. memb. 1. etsi quidem vocabulum *immensitatis* generatim significare possit infinitatem DEI, siue quoad Esse, seu essentiam secundum se; quo modo simpliciter & absolute dicitur infinitas, de qua actum dub. 1. siue quoad Esse diuinum in ordine ad intellectum; quo modo dicitur incomprehensibilitas, de qua agendum quæst. 6. siue in ordine ad durationem, quo modo dicitur æternitas; hoc loco tamen proprie atque absolute significare infinitatem Esse diuini in ordine ad locum, quo modo etiam dicitur Incircumscriptio, seu potius Incircumscriptibilitas.

Assertio I. Deus simpliciter & absolute est immensus, seu incircumscriptibilis in ordine ad locum. Est de fide ex Concilio Lateranensi capit. Firmiter de sum. Trinitat. & fid. Catholic. vbi distincte definitur & dicitur: Firmiter credimus, & simpliciter confitemur, quod unus solus est verus DEVS, immensus, æternus, & incommutabilis; incomprehensibilis. Idem habetur in Symbolo S. Athanasij; & in Scriptura, Baruch. 3. v. 25. O Israel; quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius. Magnus est, & non habet finem, excelsus & immensus. Et Psalm. 144. v. 3. Et magnitudinis eius non est finis. Idem passim asserunt SS. Patres; & probat euidentis ratio, vt dicemus.

2 Assertio II. Deus secundum suam substantiam ita immensus est, vt huius mundi ambitu, seu quibuslibet finitis spatijs nequaquam concludatur vel definiatur, aut definiri vllomodo possit; siue loquamur de vi eius replendi loca plura ac plurâ in infinitum in actu primo, siue etiam de actuali eius existentia, quæ

proinde nullo loco terminatur aut concluditur. Est extra controuersiam apud Scholasticos Doctores; nec potest sine errore negari; Patet ex Scriptura, quæ hoc aperte asserit 3. Reg. 8. vers. 27. Si enim cælum, & cæli cælorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam adificauit. Job. 11. vers. 7. Forasit vestigia Dei comprehendes, & vsque ad perfectum Omnipotentem reperies? Excelsior cælo est, & quid facies? profundior inferno, & unde cognoscas? Longior terrâ mensura eius, & latior mari. &c. Quæ verba tamen non sunt ipsius Iobi, sed Sopharis Naamathita; sunt tamen ab Ecclesia & Ecclesiasticis Doctoribus passim recepta, & adhibentur ad idem institutum comprobandum. Similia sunt illius Eliphaz Themanita Job. 22. vers. 12. An non cogitas, quod Deus excelsior cælo sit, & super stellarum verticem subleuetur. Item Isaia 40. vers. 12. Quis mensus est pugillo aquas, & cælos palmo ponderauit? quis appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes; & colles in stator? Vbi Deus quasi extra omnem substantiam rei create positus describitur. Idem canit Ecclesia: quem totus non capit orbis; in tua se clausit visera factus homo.

Idem expresse docent SS. Patres. Optime Sanctus Dionysius cap. 9. de diuin. nom. ait, Deum omnia penetrare, & super omnem magnitudinem se diffundere. Et in eundem sensum eleganter S. Augustinus lib. 7. Confess. c. 5. Confitebam, inquit, in conspectu spiritus mei vniuersam creaturam, & feci unam massam grandem, distinctam generibus; sane finitam; te autem Domine ex omni parte ambientem eam & penetrantem, sed vsquequaque infinitum; tanquam si mare esset ubique & vndique; per immensa spatia; infinitum solum mare. & haberet intra se spongiam quamlibet magnam, sed finitam; tamen plena esset spongia illa ex omni parte sua immenso mari. Sic creaturam tuam finitam; te infinito plenam putabam, & dicebam: Ecce Deus; & ecce quæ creauit Deus, & ecce quomodo ambis, & implet ea?

Idem euidenter probatur ex infinitate DEI. Nam immensitas Dei, seu magnitudo virtualis, siue quod idem est, vis Dei existendi in rebus ac locis omnibus, non minus infinita est, quam ipsa eius essentia secundum se, ex qua secundum rationem nostram quasi profluit; Sed essentia DEI secundum se est simpliciter infinita, ex dub. 1. Ergo & immensitas seu magnitudo Dei virtualis, seu vis existendi in rebus omnibus, itidem simpliciter infinita est: Ergo nec vis eius existendi in locis, nec actualis eius existentia (à locis vtique in dependens) vllomodo finito spatio seu loco terminari ac definiri potest.

Assertio III. Deus re ipsa intime per essentiam, adeoque substantiam & entitatem suâ, præsens est rebus & locis omnibus; ac proinde est ubique. Ita Scholastici omnes, cum S. Thoma hic quæst. 8. art. 1. & 2. & in 1. dist. 37. quæst. 1. & 2. & in lib. 3. cont. gent. cap. 68. contra quosdam Iudæos, & ex Christianis

nonnullis